

INTRODUKTION:
**YRKESUTBILDNINGENS ROLL I
ETT DEMOKRATISKT SAMHÄLLE**

– RELATERAT TILL DESS HISTORIA OCH NUTIDA
LÄROPLANER

Per-Åke Rosvall

Institutionen för

tillämpad utbildningsvetenskap

Mattias Nylund

Institutionen för

pedagogik och specialpedagogik (GU)

UMEÅ UNIVERSITY

Presentation av ett projekt och en ny bok!

UMEÅ UNIVERSITY

PROJEKTMEDLEMMAR

- Per-Åke Rosvall, projektledare – Umeå universitet
- Mattias Nylund – Göteborgs universitet
- Kristina Ledman – Umeå universitet
- Maria Rönnlund – Umeå universitet (from ht 2016)

BAKGRUND

Demokrati och medborgarfostran associeras ofta i skolan till ämnen som samhällskunskap och svenska. Men demokrati som i att ha inflytande eller kunna påverka på arbetsplatsen och att där arbeta mot strukturella orättvisor beroende på kön, klass och etnicitet är också en viktig del av yrkeslärandet och därmed yrkesämnen.

I och med läroplansreformen för gymnasieskolan 2011 reducerades undervisningstimmar i de ämnen som traditionellt associeras med medborgarfostran för yrkeselever, till fördel för yrkesämnen. I och med denna förskjutning intresserade vi oss för vad yrkesämnesundervisningen erbjöd vad det gäller demokrati och medborgarfostran. Innehåll relaterat till aktivt medborgarskap i deras kommande arbetsliv.

HISTORISKA PERSPEKTIV PÅ YRKESUTBILDNING OCH DEMOKRATI

- Differentieringsfrågan
- 1900-talets och 2000-talets (yrkes-)utbildningspolitik
- Yrkesutbildning, medborgarfrågan, kön, etnicitet
- Hierarkier mellan yrkes- och ämneslärare

PROJEKTET KRITISK YRKESÄMNESUNDERVISNING SYFTE OCH FOKUS

Projektets mål var att förstå hur unga människor fostras till medborgare och uppmuntras till kritisk tänkande i gymnasieskolans yrkesprogram.

Syftet var att ge kunskaper om:

- (i) förekomst av och innehåll i medborgarskapande processer i gymnasieskolans yrkesprogram
- (ii) vilka aktörer som är involverade i dessa aktiviteter (till exempel elever, lärare, skola och praktikplatser, var för sig eller i samverkan),
- (iii) hur unga mottar och värderar dessa, samt
- (iv) i vilken mån och varför aspekterna (i) - (iii) varierar mellan program och skolkontext.

PROJEKTETS DESIGN

Projekt: Kritiskt tänkande i yrkesämnesundervisning?			
2016	2016-2019		
Läroplansstudier	Observations- och intervjustudier, 6 klasser – 3 program		
Jämförelser mellan högskoleförberedande program och yrkesprogram	Skolår 1 Klassrumsobservationer i yrkesämnena och intervjuer med elever och lärare	Skolår 2 Observationer av APL handledning och introduktion och uppföljning i skolorna	Skolår 3 Intervjuer med eleverna innan de avslutade sin utbildning. Observationer av presentationer av gymnasiearbeten.
Jämförelser mellan olika yrkesprogram med fokus på kön			

LÄROPLANSANALYS

- Hur organiseras och fördelas kunskaper i yrkesprogram (YRK) och högskoleförberedande program (HP)? Vad betyder det för tillgången till kritiskt tänkande?
- Analys; jämförelse HP vs. YRK; vilken 'logik' organiserar innehållet; hur kontextualiseras innehållet? Hela styrkedjan (läroplan-kunskapskrav).
- YRK och HP domineras av olika principer för hur kunskaper organiseras (kontextualiseras).
- YRK präglas av "Hur det är" (inte hur det kunde vara), sällan kontextualisering via samhälle, historia, etc.
- Reglera beteenden, "hur man skall vara"
- Kunskapen starkt bunden till arbetsplatsen (specifik kontext)
- Frånvaro av mål som källkritik, lite av "perspektivrikedom"
- Problem ur ett samhällsperspektiv; skev social fördelning av kunskap; mycket olik tillgång till kritiskt tänkande, förbereds för olika medborgarroller. Upprätthåller skillnader vs. utmanar.
- Ett exempel som illustrerar denna skillnad mellan YRK och HP är examensmål (se nästa slide).

KUNSKAPSVERB I EXAMENSMÅL

Högskoleförberedande program	Yrkesprogram
Förstå	Göra
Förklara	Använda
Argumentera	Vara lyhörda
Tolka	Välja
Diskutera	Arbeta självständigt/ i grupp
Analysera	Planera
Skriva	Ta initiativ
Läsa	Arbeta

**14.20-14.45 Reflektion och
kritiskt tänkande i yrkes-
ämnesundervisning (Mattias)**

**14.55-15.20 Yrkesutbildning
och könsnormer (Kristina)**

**15.30-15.55 Arbetsplatsförlagt
lärande och medborgarfostran
(Maria)**

**15.55-16.00 Yrkesutbildningens
demokratiska uppdrag – i ett
framtidsperspektiv (Per-Åke)**

